

УДК 80.161.2:80.162.5Я.Барт-Чішинський

ЯКУБ БАРТ-ЧІШИНСЬКИЙ ТА УКРАЇНА

Оксана ЛАЗОР

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра слов'янської філології

У статті розглядаються студії українських славістів, присвячені лужицькому письменнику-класику Якубу Бартові-Чішинському. Приділяється увага популяризації творчості Я.Барта-Чішинського в Україні.

Ключові слова: Я.Барт-Чішинський, сорабістика, популяризація творчості, мовознавчий, літературознавчий та історичний аспекти вивчення.

У наші дні кількість праць, присвячених найбільшому лужицькому письменнику-класику, гордості літератури сербів-лужичан Якубу Барту-Чішинському (1856–1909), є надзвичайно великою. Це рецензії, оцінки та відгуки на його творчі здобутки, біографії письменника та інші студії, які почали з'являтися вже у 80-х роках ХІХ ст. і належали не лише лужицьким, а й чеським, польським, російським, німецьким, французьким та іншим представникам науки та культури¹.

З українських учених одним із перших про Я.Барта-Чішинського згадав відомий славіст, професор Київського університету А.Степович (1856–1935). У своєму нарисі про серболужицьку літературу, вміщеному в Енциклопедичному словнику Брокгауза та Ефрона, а відтак, написаному російською мовою, А.Степович подав відомості про розвиток верхньолужицької літератури з моменту її зародження аж до 1896 р., назвав періодичні видання лужичан та охарактеризував творчість кількох найвідоміших лужицьких письменників, у тому числі Я.Барта-Чішинського як одного з найобдарованіших поетів. При цьому учений зазначив, що на його вірші вже написано чимало пісень², і рекомендував усім зацікавленим ознайомитися зі збірками поета “Книга сонетів” (1884), “Форми” (1888), “Природа і серце” (1889) та драмою про боротьбу лужичан з німцями за свою незалежність “У фортеці” (1880).

Першою українськомовною розвідкою про Я.Барта-Чішинського стала публікація історика, літературознавця, громадсько-політичного діяча Д.Дорошенка (1882–1951), котрий присвятив лужицьким сербам сьомий розділ першої частини своєї праці “Славянський Світ” – тритомного видання, що побачило світ у Берліні у 1922 р.³

¹ Детальніше про це див., зокрема: Mnohich njebě lubušk. Budyšin, 1970.

² Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона. Т.18. Спб., 1896. С.77–80.

³ Детальніше про згадану працю Д.Дорошенка див., наприклад: *Кравець Я.* Маловідомий нарис Д.Дорошенка про лужичан // Проблеми слов'янознавства. Вип.46. Львів, 1994. С.31–39; *Моторний В.* Причинки до історії українсько-лужицьких культурних взаємин (ХІХ–середина ХХ ст.) // *Літопис. Zeš.1.* Budyšin, 1997. S.255–265; *Чорній В.* Праця Д.Дорошенка “Славянський світ”: українська візія слов'янства // Проблеми слов'янознавства. Вип.47. Львів, 1995. С.149–154; *Чорній В.П.* Серболужичани на сторінках “Славянського світу” Д.Дорошенка // Питання сорабістики. VI–VII Міжнародні сорабістичні семінари. Львів, 1999. С.43–49.

У параграфі про літературу та національне відродження у Верхній та Нижній Лужицях Д.Дорошенко охарактеризував Я.Барта-Чішинського не лише як талановитого письменника, журналіста і громадського діяча, а й як лідера молодосербів – літераторів, що пропагували нові думки, ідеї, погляди і стремління та, всупереч попереднім поглядам на художню творчість, вносили у культуру сербів-лужичан засади реалізму й критицизму⁴.

Український учений вважав основним змістом віршів Я.Барта-Чішинського патріотичні мотиви, картини природи, кохання, до яких у зрілій поезії додалися ідеї релігії. Він також відзначив, що, попри рефлексивність настроїв лужицького лірика, “в останні десятиліття його життя в ньому все більше та більше озивалась струна сатирична”⁵.

На жаль, в історії української сорабістики “Славянський Світ” Д.Дорошенка тривалий час залишався єдиним, а в силу історичних обставин ще й малодоступним джерелом, з якого можна було отримати інформацію про Я.Барта-Чішинського. Нові праці, присвячені поету, з’явилися в Україні лише в другій половині ХХ ст.

З кінця 50-х років ХХ ст. українські славісти, зокрема вчені кафедри слов’янської філології Львівського університету імені Івана Франка, почали активно інформувати своїх співвітчизників про культурне, наукове та громадське життя сербів-лужичан. У цей час одна за одною в пресі республіканського та обласного значення з’являлися публікації⁶, що побачили світ завдяки налагодженому більш-менш регулярному книгообміну між Львівським університетом та Інститутом серболужицького народознавства у Будишині (нім. Бауцен).

Така співпраця славістів двох країн сприяла тому, що 1959 р. одне зі своїх засідань кафедра слов’янської філології Львівського університету присвятила Я.Барту-Чішинському, з доповіддю про життєвий та творчий шлях котрого виступив молодий ще тоді викладач кафедри К.Трофимович (1923–1993).

Зі своєї ініціативи учений-славіст створив до окремих творів Я.Барта-Чішинського підручники українською мовою, яким львівські поети Р.Лубківський, В.Лучук, Ю.Малявський та Д.Павличко спеціально для цього запланованого заходу надали віршованої форми⁷. Так в Україні уперше прозвучали, а згодом були надруковані поезії видатного лужичанина⁸.

В інших країнах, зокрема у Чехії та Польщі, твори Я.Барта-Чішинського почали перекладати невдовзі після виходу у світ у 1884 р. його першої збірки “Книга сонетів”. Польський дослідник В.Коханський писав: “Чеська критика на чолі з Ярославом Врхліцьким поставилася до неї дуже прихильно, деякі сонети з неї переклав чеською Адольф Черний, польською – Меланія Парчевська”⁹. У розвідці, вміщеній у травневому номері часопису “La Revue française” (“Французького журналу”) за 1895 р. і присвяченій лужицькому питанню, перекладами двох віршів, щоправда у прозовому

© Лазор О., 2008

⁴ Дорошенко Д. Славянський Світ: У 3-х т. Берлін, 1922.

⁵ Там само. Т.1. С.232.

⁶ Див., наприклад: Трофимович К.К. Нескорений народ // Вільна Україна. 1957. 22 червня; Трофимович К.К. Лужицькі серби // Літературна газета. 1957. 28 червня; Трофимович К. М.Новак-Нехорнський // За радянську науку. 1960. 20 червня; Трофимович К. Борець проти фашизму: (Про письменника і художника М.Новака-Нехорнського) // Літературна Україна. 1960. 1 липня.

⁷ Поет молодості і майбуття (Я.Барт-Чішинський) // Літературна газета. 1959. 20 жовтня.

⁸ Барт-Чішинський Я. Проліски / Переклад В.Лучука // Літературна газета. 1959. 20 жовтня; Барт-Чішинський Я. Матері / Переклад Д.Павличка // Літературна газета. 1959. 20 жовтня.

⁹ Kochański W. Čišinski a jeho doba // Mnohich njebě lubušk. Budyšin, 1970. S.55.

варіанті, проілюстрував свою розповідь про творчість Я.Барта-Чішинського французький учений-славіст, письменник, перекладач і публіцист Адольф д'Авріль¹⁰. Цей матеріал увійшов також до розділу "У Лужиці" впорядкованої ним книги "Дочка Слави. Вибране зі слов'янської поезії" (1896)¹¹. У Росії з віршами Я.Барта-Чішинського ознайомились у 1913 р. завдяки кільком перекладам А.Сіротініна¹².

У 1959 р. кафедра слов'янської філології спільно з кабінетом мистецтвознавства Львівського університету провели засідання, присвячене Я.Барту-Чішинському, до якого підготували виставку серболужицьких видань, на якій були представлені також книги з творами згаданого автора. Про цей захід повідомило своїх слухачів львівське радіо¹³, а з-під пера В.Моторного¹⁴ та В.Лучука¹⁵ вийшли статті, присвячені поету.

У січні 1961 р. львівські сорабісти ініціювали обмін примірниками між українським журналом "Жовтень" та лужицьким журналом "Rozhled" ("Огляд"). За домовленістю, один зі своїх номерів редакція "Жовтня" мала присвятити верхньо- та нижньолужицькій літературі, а редакція часопису "Rozhled" – українській.

В Україні підготовча робота над втіленням проекту в життя тривала кілька років, протягом яких у пресі періодично з'являлися переклади кращих зразків серболужицької поезії,

в тому числі вірші Я.Барта-Чішинського¹⁶. Завершилась вона публікацією в четвертому числі "Жовтня" за 1965 р. т. зв. "Малої антології серболужицької поезії", що комплексно представила читачам твори лужицьких класиків ХІХ ст. та сучасних авторів¹⁷.

Одним із упорядників антології був К.Трофимович, котрий активно консультував українських поетів, допомагав їм українськими підрядниками до лужицьких текстів. На підставі документів, що зберігаються в домашньому архіві вченого, можна стверджувати, що українські переклади поезій Я.Барта-Чішинського, здійснені Д.Паламарчуком¹⁸ та Д.Павличком¹⁹, з'явилися саме завдяки його допомозі.

На момент виходу у світ "Малої антології серболужицької поезії" сорабістика стала доволі успішною галуззю української славістики²⁰. Тому цілком закономірно, що слідом за поетами-популяризаторами культури лужичан творчістю Я.Барта-Чішинського зацікавилися також науковці.

Так, 1970 р. у Львові побачила світ спільна праця К.Трофимовича та В.Моторного "Нариси з історії серболужицької літератури", яка містила коротку біографію лужиць-

¹⁰ Ibid. S.68.

¹¹ Детальніше про цей розділ див.: *Кравець Я.* Адольф д'Авріль. Нарис "У Лужиці" // Питання сорабістики. ІХ Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2002. С.214–221.

¹² *Лантева Л.П.* Русско-серболужицкие научные и культурные связи с начала XIX века до Первой мировой войны (1914 года). Москва, 2000. С.228.

¹³ Поет молодості і майбуття (Я. Барт-Чішинський) // Літературна газета. 1959. 20 жовтня.

¹⁴ *Моторний В., Трофимович К.* Поет Лужиці: (Я.Барт-Цішинський) // Вільна Україна. 1959. 17 жовтня.

¹⁵ *Лучук В.* Якуб Барт-Цішинський // Львовская правда. 1959. 16 октября.

¹⁶ *Барт-Чішинський Я.* Сербській землі / Переклад *Ю.Малявського* // Ленінська молодь. 1963. 26 квітня.

¹⁷ *Трофимович К.* Серболужицька література і Україна // Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті. Т.2. Київ, 1987. С.291–304.

¹⁸ Див.: *Барт-Чішинський Я.* До сербів / Переклад *Д.Паламарчука* // Жовтень. 1965. №4.

¹⁹ Див.: *Барт-Чішинський Я.* Правда і поезія / Переклад *Д.Павличка* // Жовтень. 1965. №4; *Барт-Чішинський Я.* Прохання / Переклад *Д.Павличка* // Жовтень. 1965. №4.

²⁰ Детальніше про це див., наприклад: *Трофимович К.К.* Радянська сорабістика: досягнення, головні завдання // Проблеми слов'янознавства. Вип.35. Львів, 1987. С.109–111; *Вєрвєс Г.Д.* Сорабістика в системі сучасних комплексних проблем слов'янознавства // Проблеми слов'янознавства. Вип.37. Львів, 1988. С.112–113; *Їорніч В.* Sorabistika w Lwowje // Rozhled. Čo.10. Budyšin, 1995. S.53–54; *Gugnin A.A.* Krótki zarys sorabistiki w Sowjetskim zwjazku a w Ruskej po l. 1945 // Rozhled. Čo.9. Budyšin, 1996. S.330–332.

кого поета, аналіз програмного для його творчості сонета “Правда і поезія”, характеристику найважливіших поетичних збірок, зокрема “Книги сонетів” та “Форм”, огляд інтимної лірики, кількох прозових творів та історичної трагедії “У фортеці”. Гідно оцінивши соціальну та громадську тематику творів, нові літературні форми і жанри, високу майстерність, гуманізм, реалістичне зображення лужицького народу, дослідники назвали творчість Я.Барта-Чішинського видатною віхою в історії лужицької літератури, надбанням культури не лише серболужичан, а й усієї слов’янської спільноти²¹.

Згодом, значно розширивши інформацію про лужицького письменника, автори “Нарисів...” у монографії “Серболужицька література. Історія. Сучасність. Взаємозв’язки”²² не лише детальніше розглянули художню творчість Я.Барта-Чішинського, а й розповіли про його редакторську та видавничу діяльність, окремі публіцистичні твори, про досягнення письменника в галузі художнього перекладу.

В узагальненому вигляді відомості про Я.Барта-Чішинського були викладені К.Трофимовичем у дванадцятому томі Української радянської енциклопедії²³, а В.Моторним – у дев’ятому томі Короткої літературної енциклопедії²⁴.

У серпні 1986 р. в Україні широко відзначали 130-річчя від дня народження Івана Франка, у Лужиці – 130-річчя від дня народження Якуба Барта-Чішинського. Звичайно, матеріали, присвячені видатним діячам обох народів, з’явилися як в українських, так і в лужицьких виданнях²⁵. Наукові розвідки, що побачили світ у ці дні, були присвячені певній типологічній близькості поетичних творів Каменяра і Я.Барта-Чішинського²⁶, порівняльному вивченню їх сонетів²⁷ та визначенню місця цих поетичних форм у світовому літературному процесі²⁸.

Заслуговує на увагу той факт, що про Я.Барта-Чішинського в одній зі своїх студій згадував також відомий український літературознавець Д.Чижевський. У 1968 р. в Берліні він опублікував два томи своєї книги “Порівняльна історія слов’янських літератур”, створеної на основі лекційного курсу для студентів-славистів Гейдельберзького університету. У ній професор згадав також Я.Барта-Чішинського, щоправда, лише один раз – у переліку письменників слов’янських країн. При цьому

²¹ Моторний В.А., Трофимович К.К. Нариси з історії серболужицької літератури. Львів, 1970. С.35.

²² Моторный В.А., Трофимович К.К. Серболужицкая литература. История. Современность. Взаимосвязи. Львов, 1987.

²³ Трофимович К.К. Чішинський Я. // УРЕ. Т.12. Київ, 1985. С.227.

²⁴ Моторный В.А. Барт-Чишинский (Bart-Čišinski) Я. // КЛЭ. Т.9. Москва, 1978. С.106.

²⁵ Про матеріали, в яких розкривається тема “І.Франко і Лужиця”, див., наприклад: Моторний В., Лазор О. Іван Франко і лужицька культура // *Lětopis. Zeš.2. Budyšin/Bautzen*, 1999. S.33–41; Моторний В., Лазор О. І.Франко і Лужиця // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. (Збірник наукових праць Міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті). Ч.І. Львів, 1999. С.335–341; Лазор О. Сторінки лужицької Франкіани // Питання сорабістики. XI Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2006. С.19–24; Іван Франко – нам далекий і близький / Упорядники В.А.Моторний, О.Я.Лазор. Львів, 2006.

²⁶ Див., наприклад: *Trofimowicz K., Motornyj W. Franko a Čišinski – k problemam typologije // Rozhlad. Čo.12. Budyšin*, 1986. S.376–378; Моторный В.А., Трофимович К.К. Иван Франко и Якуб Барт-Чишинский (Проблемы типологии) // Иван Франко і світова культура. Матеріали міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО (Львів, 11–15 вересня 1986 р.): У 3-х кн. Т.2–3. Київ, 1990. С.362–365.

²⁷ Див., наприклад: *Трофимович К.К., Моторный В.А. Сонеты И.Франко и Я.Барта-Чишинского // Иван Франко и мировая культура: Тезисы докладов международного симпозиума. Киев, 1986. С.240–241.*

²⁸ Див., наприклад: *Трофимович К.К., Моторный В.А. Сонеты И.Франко и Я.Барта-Чишинского в мировом литературном процессе: Сб. обзоров. Москва, 1986. С.240–241.*

Д.Чижевський, на відміну від більшості літературознавців, відніс видатного лужичанина до представників не реалізму, а неоромантизму (модернізму)²⁹.

На зламі століть у своїй розвідці “Село як ідея у серболужицькій та українській поезії”³⁰ хрестоматійний вірш Я.Барта-Чішинського “Сербське село” (“Serbska wjeska”) проаналізувала літературознавець Л.Петрухіна. Тематика і завдання цієї поезії дали їй підстави зробити висновок про близькість зазначеного твору Я.Барта-Чішинського та поезії Т.Шевченка “Садок вишневий...”, що також містить експлікацію ідеї села як місця збереження моральних цінностей. На думку дослідниці, саме вірші “Сербське село” та “Садок вишневий” сформували у серболужицькій та українській літературах ідею села як вартісної, високоморальної категорії.

Доробок Я.Барта-Чішинського в Україні досліджували не лише літературознавці – ним зацікавилися також лінгвісти. Наприкінці 60-х років ХХ ст. К.Трофимович у студії “Нариси з історії серболужицької літературної мови” серед представників літератури та науки, котрі підняли мову своїх творів до рівня літературної, виділив письменника Я.Барта-Чішинського³¹. Він, зокрема, зазначив, що у той час, коли лужицькі серби, порівнюючи свою літературу з літературою німецькою, констатували неможливість створювати високохудожні твори засобами рідної мови, пояснюючи це її бідністю і нерозвиненістю, Я.Барт-Чішинський свідомо поставив собі за мету довести протилежне. Своєю лірикою поет переконав багатьох скептиків у спроможності лужицької мови передавати красу життя, політ думок, найтонші почуття, філософські узагальнення тощо. Крім того, Я.Барт-Чішинський значно розвинув художню прозу, став засновником лужицької драматургії. “Після нього спостерігається спад у літературному процесі, бо на фоні блискучої поезії цього велетня творчість інших поетів виглядала тьмяною”, – писав К.Трофимович³².

Про значення Я.Барта-Чішинського для розвитку верхньолужицької літературної мови згадувалось, щоправда побіжно, у статтях К.Трофимовича “Проблематика становлення і розвитку лужицької літературної мови”³³, “Полівалентність верхньолужицької стандартної мови в період побудови соціалізму”³⁴ та “Кілька штрихів до історії становлення верхньолужицької літературної мови”³⁵.

У 1976 р. побачила світ ще одна праця українського славіста, присвячена вивченню ролі Я.Барта-Чішинського в розвитку літературної мови лужицького народу³⁶. У ній К.Трофимович детально зосередився на рівні володіння літературною мовою, з яким розпочав свою письменницьку діяльність молодий Якуб Барт; на відмежуванні його поглядів на поетичну мову, індивідуальний стиль і техніку віршування від поглядів на

²⁹ *Tschizewskij D.* Vergleichende Geschichte der slavischen Literaturen. Berlin, 1968. Bd.2. S.82.

³⁰ *Петрухіна Л.* Село як ідея у серболужицькій та українській поезії // Питання сорабістики. VIII Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2000. С.146–153.

³¹ *Трофимович К.К.* Нариси з історії серболужицької літературної мови: Лекції для студентів філологічного факультету. Львів, 1970.

³² *Трофимович К.К.* Нариси з історії серболужицької літературної мови. С.32.

³³ *Трофимович К.К.* Проблематика становлення і розвитку лужицької літературної мови // Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. Вип.7. Львів, 1970. С.59–66.

³⁴ *Трофимович К.К.* Полівалентність верхньолужицької стандартної мови в період побудови соціалізму // Українське слов'янознавство. Вип.5. Львів, 1971. С.89–100.

³⁵ *Трофимович К.К.* Кілька штрихів до історії становлення верхньолужицької літературної мови // Проблеми слов'янознавства. Вип.13. Львів, 1976. С.82–90.

³⁶ *Трофимович К.К.* Якуб Барт-Цішинський і сучасна лужицька літературна мова // Lětopis. Rjad A. Zeš.23/2. Budyšin, 1976. S.200–220.

загальнонародну літературну мову; на ставленні до літературної мови, піклуванні про її впорядкованість і чистоту, увазі до правильності синтаксису; на мові його поезій тощо.

Такий підхід дав змогу досліднику зробити висновок, що вплив Я.Барта-Чішинського на формування верхньолужицької літературної мови був доволі значним: “Якщо за життя поета він, може, не мав вирішального значення у створенні літературної норми, то в пізніші десятиріччя мова великого поета стала зразком для інших письменників, особливо в наш час, коли вперше в історії лужичан питанням нормування літературної мови (для користування нею всім народом!), питанням планомірного розвитку і удосконалення літературної мови приділяється належна увага”³⁷. Крім того, К.Трофимович наголосив на особливому значенні мови творів Я.Барта-Чішинського у формуванні літературної мови серболужичан ще й у зв’язку з тим, що післявоєнне покоління серболужицької інтелігенції переважно походило з того ж діалектного ареалу, що й знаній письменник. Зазначимо принагідно, що подібної думки дотримувався також відомий лужицький лінгвіст Г.Шустер-Шевц³⁸.

Згодом заслуги Я.Барта-Чішинського в удосконаленні літературної мови сербів-лужичан стали частиною предмета наукового вивчення у докторській дисертації К.Трофимовича “Становлення та розвиток верхньолужицької літературної мови”, яку він успішно захистив у грудні 1978 р.³⁹ У ній до своїх попередніх висновків про те, що Я.Барт-Чішинський був одним із тих, хто довів верхньолужицьку літературну мову до рівня, що гідно представляв культуру серболужицького народу, мовознавець додав ще ряд важливих моментів. К.Трофимович, зокрема, довів, що лужицький поет активно виступав за зближення літературної мови з народною та боровся з надмірним пуризмом, який шкодив мові літературній. Відтак, на його думку, вагомий внесок Я.Барта у розвиток нової верхньолужицької мови полягав не лише у його творчості, а й у безпосередньому втручанні у мовну політику діячів лужицько-сербського національного руху.

Про важливість положень і висновків докторської дисертації українського сорабіста стосовно Я.Барта-Чішинського свідчить лист від лужицького славіста Г.Шустера-Шевца, що на початку 1992 р. надійшов на адресу К.Трофимовича⁴⁰. Автор листа, який на той час очолював Інститут сорабістики Лейпцизького університету, повідомив, що почав керувати написанням дисертаційної роботи молодій дослідниці Я.Шолчиної з наразі приблизною назвою “Роль поета Якуба Барта-Чішинського у становленні сучасної верхньолужицької літературної мови”. При цьому Г.Шустер-Шевц зазначив, що тема дослідження дуже близька до теми докторської дисертації К.Трофимовича, з якою у Лужиці можна ознайомитись, на жаль, лише за авторефератом. Отже, для того, щоби чіткіше сформулювати тему й накреслити план подальшої роботи для своєї аспірантки, він просив українського колегу відповісти на питання, які саме завдання він ставив у своїй дисертації й наскільки глибоко вдалося їх вирішити.

У відповідь К.Трофимович запропонував Я.Шолчиній приїхати до Львова та ознайомитися з рукописом, а також іншими його дослідженнями з питань формування та роз-

³⁷ Ibid. S.210.

³⁸ Šewc H. Gramatika hornjoserbskeje řeče. 1 zwjazk fonetika a morfologija. Budyšin, 1968. S.259.

³⁹ Трофимович К.К. Становление и развитие верхнелужицкого литературного языка: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Минск, 1978. 31 с.

⁴⁰ Лист зберігається в домашньому архіві К.Трофимовича. Опис цього архіву див: Костянтин Трофимович: Бібліографічний покажчик / Уклад. Л.Панів. 2-е вид., допов. Львів, 2003. С.102–112.

витку верхньолужицької літературної мови. Пропозиція була прийнята, у середині травня 1992 р. мовознавець з Лужиці протягом тижня працювала в науковій бібліотеці Львівського університету та бібліотеці кафедри слов'янської філології, особисто спілкувалася з українським сорабістом та консультувалася з ряду питань, що її зацікавили.

У 2006 р. окремі публіцистичні твори Я.Барта-Чішинського стали матеріалом доповіді “Функціонування філософської лексики у верхньолужицькій мові”⁴¹ мовознавця Н.Лобур. Аналіз текстів лужицького письменника дав їй підстави зробити висновок про активне використання ним філософських метафор та виділити кілька їх моделей. Найхарактернішими серед них, на думку Н.Лобур, є модель дерева, яке пускає коріння, приносить плоди і має пишну крону; модель живого організму та модель, пов'язана зі сходженням і яскравим світлом зорі. Використання цих моделей Я.Бартом-Чішинським науковець пояснила проблемною ситуацією в лужицькій етнокультурній спільноті, пошуком шляхів її розв'язання, створенням оптимальної схеми пізнання світу тощо.

Серед праць українських сорабістів, присвячених Я.Барту-Чішинському, є також кілька публікацій історичного характеру. Так, працюючи в літературному архіві Музею чеського письменства у Празі, К.Трофимович та В.Моторний віднайшли невідомі листи Я.Барта-Чішинського до культурного діяча Й.З.Раушара та вченого-славіста Я.Долежала. Опис цих листів, інформацію про їх зміст та адресантів дослідники дали в окремій статті, опублікованій 1976 р. у збірнику “Проблеми слов'янознавства”⁴².

Як історичну студію, без сумніву, треба також трактувати тексти лекцій К.Трофимовича та В.Моторного, присвячені серболужицькій культурі XVIII–XIX ст.⁴³ У них про Я.Барта-Чішинського доволі детально йдеться в розділах “Література”, “Журналістика”, “Театр”, “Культурні зв'язки зі східними слов'янами” та ін.

Таким чином, праці, присвячені Я.Барту-Чішинському, посіли значне місце в доробку українських сорабістів. Проблематика цих публікацій доволі широка: від студій, написаних з метою популяризації творчості лужицького письменника, до глибоких літературо- та мовознавчих розвідок, студій історичного характеру тощо. Нечисленними, на жаль, залишаються переклади творів Я.Барта-Чішинського українською мовою. Проте і ті, що є, дають змогу українському читачеві оцінити творчий геній поета-класика та зрозуміти його роль у лужицькому літературному процесі.

JAKUB BART-ČIŠINSKI AND UKRAINE

Oksana LAZOR

*L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000
The Chair of Slavonic Philology*

⁴¹ Лобур Н. Функціонування філософської лексики у верхньолужицькій мові // Питання сорабістики. XI Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2006. С.118–120.

⁴² Трофимович К.К., Моторний В.А. Невідомі листи лужицького поета Якуба Барта-Чішинського // Проблеми слов'янознавства. Вип.13. Львів, 1976. С.91–95.

⁴³ Моторний В.А., Трофимович К.К. Історія серболужицької культури (XVIII–XIX ст.): Текст лекцій. Львів, 1991.

The article highlights the works of the Ukrainian slavists, dedicated to the Sorbian poet, classic and pride of the Sorbian-Luzatian literature Jacub Bart-Ćišinski. The attention is given to the matter of popularization of J.Bart-Ćišinski's works in Ukraine.

Key words: J.Bart-Ćišinski, popularization of works, sorabistics, linguistic, literal and historic aspects of studying.

Стаття надійшла до редколегії 12.10.2007

Прийнята до друку 30.11.2007